

SAMFUNNSØKONOMEN

Peder Martin Lysestøl:
OM FINANSKRISEN

Gunnar S. Eskeland:
HVLIKE UTSLIPP ER VÅRE?

Erling Hjelmeng og Lars Sørگرد:
EN MER EFFEKTIV KONKURRANSELOV

Svein Oskar Lauvsnes og Frode Kjærland:
ØKONOMISK STABILITET

Fredrik Dehlin, Arve Halseth
og Hanne Samstad:
SAMFERDSEL OG VERDISKAPING

SAMFUNNSØKONOMEN

- ANSVARLIG NUMMERREDAKTØR
Henrik Lindhjem · Vista Analyse AS

- REDAKTØRER
Jo Thori Lind · Universitetet i Oslo
Torberg Falch · NTNU
Henrik Lindhjem · Vista Analyse AS

Manus, annonsebestilling og generell korrespondanse til Samfunnsøkonomens redaksjon kan sendes til:
tidsskrift@samfunnsokonomene.no

- PROSJEKTLEDER
Marianne Rustand
marianne.rustand@samfunnsokonomene.no

- UTGIVER
Samfunnsøkonomenes Forening
Leder: Frode Lindseth
Konst. generalsekretær: Anne-Sophie Redisch

- ADRESSE
Samfunnsøkonomenes Forening
Postboks 1917, Vika
0124 Oslo
Telefon: 22 31 79 90
Telefaks: 22 31 79 91
tidsskrift@samfunnsokonomene.no

www.samfunnsokonomene.no

Postgiro: 0813 5167887
Bankgiro: 8380 08 72130

Mediaplan 2012

- PUBLISERINGSDATO ANNONSEFRIST
NR. 8: 14. NOVEMBER 29. OKTOBER
NR. 9: 13. DESEMBER 27. NOVEMBER

Abonnenter i Norge må beregne 1-3 dager ekstra til postgang

- PRISER

Abonnement	kr.	1250.-
Studentabonnement	kr.	300.-
Enkeltnr. inkl. porto	kr.	170.-

- ANNONSEPRISER (ekskl. moms)

1/1 side	kr.	6690.-
3/4 side	kr.	6040.-
1/2 side	kr.	5390.-
Byråprovisjon	10%	

Opplag: 2550

Design: www.deville.no

Trykk: 07 Aurskog, 2011

Innhold

NR. 7 • 2012 • 126. ÅRG.

- **AKTUELLE KOMMENTARER**
Finanskrisen, et historisk «vannskille» 4
av Peder Martin Lysestøl
- **DEBATT**
**Elbil og plugghybrid:
Hvilke utslipp er våre?** 9
av Gunnar S. Eskeland
- **FORSKNINGSNYTT**
Utdanning og regional mobilitet 14
av Kjell G. Salvanes
- **ARTIKLER**
En mer effektiv konkurranselov 16
av Erling Hjelmeng og Lars Sørgard
**Økonomisk stabilitet og identifikasjon av
strukturelle relasjoner mellom finansmarkeder
og realøkonomi** 26
av Svein Oskar Lauvsnes og Frode Kjærland
Samferdselsinvesteringer og verdiskaping 38
av Fredrik Dehlin, Arve Halseth og Hanne Samstad
- **BOKANMELDELSE**
Penger 46
Bokanmeldelse av Asbjørn Rødseth
- **FRA ARKIVET**
Pareto som julenisse 48
av Agnar Sandmo

Norsk landbrukspolitikk – håp om endring?

Noen ganger utsettes man for markeder som ikke fungerer og der det er åpenbare velferdsgevinster å hente ved en annen organisering. Å forsøke å kjøpe billett til Lazios hjemmekamper er et slikt eksempel. Det er kun en billettluke, lokalisert et godt stykke unna stadion, og flere hundre som står i kø der minutter før avspark. På dette tidspunktet er det nærmest umulig å få billett uansett betalingsvillighet. Og selv om TV-overføringene viser store, nakne partier på tribunene, er det pussig nok få italienere som synes å reagere, og det hele gjentar seg ved neste hjemmekamp. Som nordmann kan man trøste seg med at de fleste markeder fungerer effektivt i Norge; det er sjelden en må la denne typen Pareto-forbedringer fare. Billetter er tilgjengelige på nettet (eller i det minste på stadion) og alle gjensidig berikende handler ville funnet sted, kanskje med noe hjelp fra svartebørshaiene, en samfunnsøkonoms beste venn i møte med knapphet og køtendenser.

Men alle markeder fungerer ikke godt her hjemme, og på ett område ser nordmenn flest ut til å finne seg i mye. Et av de mest åpenbart dysfunksjonelle markedene nordmenn til daglig utsettes for, riktignok ikke innenfor underholdning som eksemplet ovenfor, er det som skapes av norsk landbrukspolitikk. Problemet er blitt aktualisert igjen gjennom diskusjonen av Senterpartiets forslag om økt tollvern for norsk ost og kjøtt, med resulterende trusler om motreksjoner fra blant andre EU-kommisjonen. I tillegg har OECD nylig plassert Norge på topp blant sine medlemsland når det gjelder andelen av bøndernes inntekter som kommer fra støtte (nær 60 prosent) og for å ha verdens dyreste mat (omtrent det dobbelte av verdensmarkedsprisene). Landbruksstøtten utgjorde i følge de siste tallene fra OECD samlet omtrent 22 milliarder i 2011, der vel 13 milliarder kom over budsjettet og nær 9 milliarder var støtte gjennom tollvern. Dette tilsvarer ca. 410 000 kroner per årsverk i landbruket, hvorav bonden sitter igjen med rundt kr 200 000, i følge Ivar Gaaslands kommentar i juninummeret. Totalt bidrar hver husholdning med over 800 kroner per måned i støtte til bønderne.

Hovedproblemet er ikke nødvendigvis at støtten er høy, hvis felleskapet hadde fått mye igjen. Men om det siste

vet man nok til å svare: «langt mindre enn vi kunne fått». Problemet er at støtten ikke er innrettet for å korrigere markedssvikt i jordbrukssektoren, for eksempel ved å justere for produksjonens positive og negative effekter for kollektive goder som kulturlandskap, matvaresikkerhet, biologisk mangfold og klima. Det er verdt å huske at norsk landbruk er en stor miljøsynder. For eksempel slipper sektoren ut omtrent 8 % av norske klimagassutslipp, og det er mye for en sektor som bare utgjør 0,3 % av BNP. Det er også betydelig overgjødning og avrenning av næringsstoffer til vassdrag, tap av biologisk mangfold og lite variasjon i kulturlandskapet.

I stedet er politikken rettet mot matvareproduksjonen, som best kan ivaretas av markedene og ved å utnytte komparative fortrinn. Man har også mål om regional fordeling, lokal bosetting og inntektsutjevning som alle mer effektivt kan oppnås med andre virkemidler. Landbrukspolitikken hemmer videre sunn konkurranse i matvaremarkedet, som over tid uunngåelig reduserer både kvalitet og valgmuligheter for forbrukerne. En bekreftelse fikk vi under smørkrisen i fjor.

Men situasjonen trenger ikke å fortsette som nå. Det er mulig å ta hensyn til bøndernes inntektsutvikling og fellesgoder som miljø, matvaresikkerhet, og distriktspolitikk, uten å plage oss forbrukerne mer enn nødvendig. Som OECD påpeker, kan problemene i jordbrukssektoren (ikke bare i Norge, men i de fleste vestlige land) avhjelpes ved å innrette mer av støtten mot fellesgoder og miljøeksternalitetene, og heller redusere støtten som påvirker produksjon, handel og vareutvalg. Med andre ord betyr dette å slippe matvaremarkedene fri, og betale bønderne direkte for å forsyne viktige samfunns-goder som markedene ikke kan ivareta. At flertallet av norske forbrukere og skattebetalere ser ut til å godta situasjonen som den er i dag, er nok mer et resultat av at de ikke er klar over hvor ille det står til, enn at de er spesielt velvillig innstilt overfor norsk landbruk. En kan bare håpe at flere vil oppdage at tiden er overmoden for omlegging til en mer effektiv landbrukspolitikk.